

ANDRAGOŠKO DRUŠTVO SLOVENIJE

Andragoško društvo Slovenije - ADS

Slovenian Adult Education Association - SAEA

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V MOJI OBČINI

Fokusne razprave županov v obdobju 2014–2015

POVZETEK UGOTOVITEV IN PREDLOGOV

Nosilka: Olga Drogenik

Avtorji: Olga Drogenik, Ida Srebotnik, mag. Peter Beltram, Špela Močilnikar

UVOD

Izobraževanje odraslih je kot temeljna sestavina vseživljenjskega učenja uvrščeno visoko med prioritete nacionalne in evropske politike – pri nas v Resoluciji o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih (ReNPiO) 2013–2020, na evropski ravni pa v dokumentih evropskega parlamenta in komisije ter v številnih priporočilih (Izobraževanje in usposabljanje 2020).

Kakšen je razkorak med vizijami, načrti in operativnimi cilji ter prakso, nam povesta dva kazalca: udeležba odraslih v izobraževanju, ki je v Sloveniji padla s 16,2 % v letu 2010, na 11,7 % v letu 2015 ter javna sredstva, ki jih Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti namenjata izobraževanju odraslih; ta so se v istem obdobju znižala s 56 na 24 mio €.

Kako gledajo na položaj in kakšno prihodnost pripisujejo slovenski župani izobraževanju odraslih, smo v Andragoškem društvu Slovenije (ADS), v sodelovanju z Andragoškim centrom Slovenije (ACS), raziskovali v projektu 'Pomen izobraževanja odraslih v moji občini'. Mnenja županov smo pridobili po metodi fokusnih razprav. V obdobju od novembra 2014 do septembra 2015 je 16 županov/podžupanov in 7 njihovih pooblaščenec sodelovalo v razpravah v šestih fokusnih skupinah. Visok odziv županov in podžupanov (seznam sodelujočih je v Prilogi 1¹) na povabilo na fokusno razpravo je pokazal, da dajejo župani izobraževanju odraslih v teh lokalnih okoljih pomembno politično podporo in si tudi prizadevajo, da kljub neurejeni zakonodaji in omejenim finančnim možnostim skrbijo ne le za ohranjanje doseženega v izobraževanju odraslih, temveč tudi za nadaljnji razvoj področja (izbrani kazalci sodelujočih občin so v Prilogi 2).

Župani so svoje poglede na izobraževanje odraslih predstavljali v odgovorih na sedem vprašanj, ki so jih dobili pred srečanjem v fokusni skupini. Na podlagi razprav so bile oblikovane ugotovitve in priporočila, ki jih povzemamo v tem gradivu, izpostavljeni pa so tudi primeri dobrih in slabih praks (Priloga 3).

¹ Priloge najdete na spletni strani ADS (<http://www.andragosko-drustvo.si>).

1. VPRAŠANJE: KAKO OCENJUJETE POMEN IN POSLANSTVO IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH S TREH VIDIKOV?

1. Neformalnega izobraževanja za razvoj socialnega in kulturnega kapitala.
2. Izobraževanja za večjo zaposljivost.
3. Izobraževanja za zviševanje izobrazbene ravni.

Vsi trije vidiki izobraževanja odraslih so vključeni tako v Resolucijo o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih 2013–2020 kot tudi v evropska priporočila.

Slovenski pedagog Karel Ozvald je bistvo izobraževanja za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala v razmerju do izobraževanje za delo že leta 1927 opisal takole: »... nikakor ni dovolj, da samo kaj znaš in zmoreš v pridobivalnem življenju, to je v svojem vnanjem poklicu (uradnik, obrtnik), obenem je namreč treba, da v smislu svojega notranjega poklica, to je, da kot človek, kaj pomeniš; da nisi samo nekak stroj za opravljanje poklicnih interesov, ampak da imaš tudi svoj trdno utemeljen način za ocenjevanje sveta in življenja, da ti je lastna razsodnost, da razlikuješ bistveno od nebistvenega, da si prešinjen s čutom odgovornosti za celokupno življenje v skupnosti.« (Kulturna pedagogika: 17). Ozvald zastopa tudi stališče, da le učenje in delovanje v skupnosti in za skupno dobro vodi do »notranjega« poklica. Tudi v sedanjih strateških dokumentih je veliko pomembnega za srečo ljudi in kakovost življenja v rokah lokalnega okolja.

Župani, podžupani in njihovi pooblaščenca² se zavedajo, da so vsa tri vsebinska področja pomembna in se prepletajo. Kar 14 županov prepoznava prispevek izobraževanje odraslih (IO) za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala k razgledanosti in razumevanju sprememb v družbi kot veliko priložnost za občine in njihove prebivalce, kar ilustriramo s tremi izjavami:

Temeljno poslanstvo je ...

»... prebujanje in krepitev vedoželjnosti, pripravljenosti in zmožnosti sprejemanja velikih, a neizogibnih sprememb in uvideti, da te spremembe niso nujno slabe.« (Nejc Smole, župan občine Medvode).

»... predvsem osveščanje politikov o koristih IO za razvoj lokalnega okolja in razvijanje spodbudnega okolja za sprejemanje pravih odločitev.« (Miran Stanovnik, župan občine Log-Dragomer).

»... motiviranje ljudi, da »jamranje« zamenjajo s pogledom naprej, z iskanjem novih idej in ukrepanjem za odpravljanje težav.« (Mojca Volk, v imenu župana občine Ptuj).

Izobraževanje odraslih za večjo zaposljivost je 5 županov postavilo na prvo mesto, čeprav se zavedajo, da je to področje izven njihove pristojnosti, lahko pa razvijajo spodbudno okolje za investitorje v nova delovna mesta. Njihove utemeljitve o prednostnem obravnavanju IO za večjo zaposljivost pa kažejo, da je oziroma bi moralo biti izobraževanje za večjo zaposljivost neposredno povezano tudi z izobraževalnimi vsebinami in dejavnostmi, ki so prednostne v izobraževanju odraslih za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala.

» Izobraževanje za zaposljivost je prioriteta, vendar tega ni mogoče gledati samo z materialnega stališča, ampak tudi s stališča vzgoje ljudi, da bodo ravnali odgovorno in razmeram primerno.« (Miran Stanovnik, župan občine Log Dragomer).

Izobraževanje za zviševanje izobrazbene ravni so umestili na zadnje mesto pa ne zato, ker ni pomembno, temveč ker je izven njihove pristojnosti.

² V nadaljevanju uporabljamo za vse sodelujoče izraz 'župani'.

2. VPRAŠANJE: KAKŠNO VLOGO IMAJO ŽUPANI OSEBNO IN KDO JE ODGOVOREN ZA POSAMEZEN VIDIK (OBČINA, DRŽAVA, DELODAJALEC)?

Položaj izobraževanja odraslih v lokalnem okolju je povsem odvisen od osebnih prepričanj županov in njihovega ugleda med občinskimi svetniki. Področje ni zakonska obveza občine, izjema je osnovnošolsko izobraževanje odraslih.

Glede odgovornosti so župani na prvo mesto postavili odgovornost posameznika za lastno izobraževanje za vse tri vsebinske dimenzije.

Država, lokalne skupnosti in delodajalci (socialni partnerji) pa so odgovorni za razvijanje spodbudnega izobraževalnega okolja: država za izobraževanje za zviševanje izobrazbene ravni in izobraževanje brezposelnih, delodajalci za izobraževanje za potrebe dela ter lokalne skupnosti za neformalno izobraževanje odraslih za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala.

Odgovornost države za izobraževanje odraslih za zviševanje izobrazbene ravni:

Župani so bili kritični do vloge države v **izobraževanju za zviševanje izobrazbene ravni** na visokošolski in srednješolski ravni (število programov, izobraževalnih ustanov ...), vendar visokošolsko izobrazbo ocenjujejo kot pomembno ne le zaradi večje zaposljivosti, temveč tudi zaradi tega, ker...

»...bolj izobraženi lahko več prispevajo k razvoju lokalnega okolja (večja odgovornost do okolja, sodelovanje pri odločitvah), manj izobraženi pa bijejo bitko za preživetje (Vera Pintar, podžupanja, Jesenice).

Župani se dobro zavedajo vseh finančnih omejitev v obdobju, ko Slovenija ureja vzdržnost javne porabe. Vendar rešitev ni nenehno krčenje javnih sredstev za lokalne skupnosti, ampak mora država razmisliti tudi o svoji nezmožnosti ohranjanja bogatih normativov v celotnem izobraževalnem sistemu.

»SedANJI normativi so naravnani tako, da vodimo otroka 'do vrat', prinašamo na mizo, kar potrebuje. To vodi v nesamostojnost pri vsakdanjih opravilih, istočasno pa od njih pričakujemo, da bodo kasneje samostojni pri urejanju vsakdanjih in delovnih izzivih.« (Mojca Čemas Stjepanovič, županja, Črnomelj, in Borut Sajovic, župan, Tržič).

Poleg tega so opozorili na nerealna pričakovanja in zahteve, da morajo visokošolske ustanove »proizvajati« zaposljive diplomante; danes 10 najbolj iskanih poklicev pred desetimi leti še ni obstajalo.

Glede **systema poklicnega izobraževanja** in izobraževanja so župani poudarili ...

» ... da je izobraževanje v strokovnih in poklicnih šolah vedno manj namenjeno dobri pripravi na poklicno delo, temveč bolj pripravi na visokošolski študij. Vrednota ni več znanje (velik ugled nekdanjih mojstrov), temveč 'papir' na čim višji ravni zahtevnosti.« (Vida Čadonič Špelič, Novo mesto).

Za odpravljanje pomanjkljivosti župani predlagajo:

1. Sistem izobraževanja bo potrebno spremeniti v celoti, izobraževanje odraslih mora iti z roko v roki s predhodnim izobraževanjem. Področje izobraževanja odraslih je edino v sistemu, ki nima urejenega sistemskega financiranja javnih organizacij (LU) in javno veljavnih izobraževalnih programov za odrasle.
2. Spremembe so prav tako nujne v strukturi izobraževanja – povečati je potrebno vpis v poklicne programe, zmanjšati pa vpis v terciarno izobraževanje.
3. Ministrstvo za izobraževanje naj zniža normative v formalnem izobraževalnem sistemu. Tako bo doseglo dva cilja: sprostitev sredstev za vlaganje v izobraževanje za boljšo zaposljivost in okrepitev vzgoje šolajočih se otrok k samostojnosti.
4. Ministrstvo analizira kakovost, uresničljivost in možnost nadzora nad izvajanjem številnih podzakonskih aktov na področju izobraževanja ter predlaga ukrepe za večjo preglednost, avtonomijo izvajalcev in učiteljev.
5. Država mora uveljavljati osebno odgovornost tudi v ministrstvih v procesih sprejemanja in uresničevanja nacionalnih razvojnih dokumentov in predpisov.
6. Potrebna je racionalizacija omrežja, zlasti visokošolskih zmogljivosti; pri razmestitvi visokošolskih zmogljivosti pa je potrebno zagotoviti regionalni dostop do visokošolskih študijskih centrov na območjih z razvitimi industrijskimi conami (tehnične smeri v Prekmurju).

Država je prevzela tudi odgovornost za izobraževanje in usposabljanje brezposelnih in ogroženih z brezposelnostjo, saj zagotavlja programe usposabljanja in prekvalifikacij ter vključevanje v javna dela. Vendar izobraževalna ponudba programov za brezposelne ne odpravlja deficita poklicev, ki jih na trgu dela že več let primanjkuje. Poleg tega je množično vključevanje ljudi, ki izgubijo službo, lahko povsem neustrezno.

»... ko je šla Mura v stečaj, je ostalo brez službe 5.500 žensk. Rezultat njihovega izobraževanja: območje je naenkrat dobilo 500–700 frizerk in 200 računovodkinj.« (Ivan Markoja, župan, Odranci).

7. Župani predlagajo, da vlada sprejme ukrepe, ki bodo preusmerili izobraževalno ponudbo za povečanje zaposlovanja predvsem v deficitarne poklice in s tem omogočili udeležencem teh programov bistveno več priložnosti na trgu dela.

Razprava o vlogi in **odgovornosti delovnih organizacij** je potrdila razkorak med tržno uspešnimi in manj uspešnimi podjetji. Prva načrtujejo in razvijajo izobraževalne potrebe v skladu s svojimi razvojnimi načrti, spodbujajo zaposlene k izobraževanju na vseh treh vsebinskih področjih, druga pa le malo ali nič od omenjenega.

»Danes delovne organizacije pogosto ne izkazujejo niti izobraževalnih potreb, ampak preprosto razpišejo, koliko in katere profile potrebujejo, odgovornost za njihovo znanje in usposobljenost pa prevajajo na državo. Prav tako ne skrbijo načrtno za zaposlene ob tehnoloških viških in jih odpustijo, namesto da bi pravočasno poskrbele za njihovo prekvalifikacijo.« (Vera Pintar, podžupanja Jesenic).

8. Država mora oblikovati mehanizem, da bo preprečila dosedanje ravnanje podjetij, ki zaposlene po dvajsetih letih preprosto odpustijo kot ekonomski višek, ne da bi pravočasno, nekaj let prej, poskrbela za njihovo prezaposlitev ali prekvalifikacijo.
9. Delodajalci lahko najbolj vplivajo na motivacijo zaposlenih za izobraževanje, zato župani predlagajo reprezentativnim sindikatom in vladi, da dopolnijo določila v kolektivnih pogodbah tako,

da bodo vključevala poleg kvantitativnih določb (število dni izobraževanja) tudi kvalitativne (vsebine programov, povezane s podjetniškimi in osebnimi izobraževalnimi potrebami).

Odgovornost lokalne skupnosti

Župani sprejemajo odgovornost za izobraževanje odraslih za to, da »jih pripravijo na mehek način do tega, da prašijo svoje možgane, berejo, razmišljajo, so aktivni, da premagujejo stiske ob življenjskih prelomnicah, prenašajo znanje in izkušnje na mlade, da kot posamezniki 'rastemo in presegamo osredotočenost na €', podpirajo tudi zviševanje izobrazbene ravni ranljivih skupin, nudijo finančno podporo ustanovam na začetku delovanja. Vendar so občine v zelo različnih ekonomskih in socialnih položajih, nekatere nimajo zadostnih finančnih niti kadrovskih virov.

»Zmanjševanje financiranja občin po 21. in 23. členu Zakona o financiranju občin za 5 ali 6-krat ob nespremenjenih obveznostih pomeni, da lahko občina toliko manj tudi naredi.« (Mojca Čemas Stjepanovič, županja Črnomoelj, Rupert Gole, župan, Šentrupert).

To je še zlasti problem za manjše občine, občine z visoko brezposelnostjo in neurejeno komunalno infrastrukturo. Je pa lahko zmanjševanje sredstev za občine tudi priročen izgovor.

»Občine, ki teh rezov v proračunu dejansko ne čutijo v takšnem obsegu, imajo možnost, da spodbujajo stvari, ki nas lahko potegnejo iz krize. Izobraževanje to zagotovo je. Občinska politika in župan razporejamo sredstva, ki ostanejo po poravnavi zakonskih obveznosti. Zame kot župana ni nobene dileme, ali se odločimo za asfaltiranje ceste ali za financiranje izobraževanja odraslih (Tadej Beočanin, župan, Ajdovščina)

Župani so tudi opozorili, da je zakonodaja postavljena tako, da ne morejo učinkovito ukrepati, niti prevzemati (so)odgovornosti, čeprav imajo interes, voljo in tudi sredstva, da bi ukrepe izpeljali.

»Zakonodaja je pogosto neživljenjska, pišejo jo pravniki s ciljem, da problem formalno odključajo. Zakonodajo spreminjajo, ne da bi se pri tem naslonili na dobre rešitve v preteklosti in ne da bi se pravočasno posvetovali s tistimi, ki morajo predpise uresničevati v praksi.« (Ana Somrak, podžupanja, Krško, Ciril Globočnik, župan, Radovljica, in Bojan Hajdinjak, direktor LU Cene Štupar po pooblastilu Zorana Jankoviča, župana MOL).

Največja oviro za razvoj in tudi nevarnost za »odmiranje« izobraževalne dejavnosti v lokalnih okoljih pa je to, da država ni prevzela niti ne uresničuje svoje odgovornost na strateški (zakonodaja) in operativni ravni (prevzemanje odgovornosti, tudi osebne, za uresničevanje zakonskih določil, strateških dokumentov, sprejetih sklepov, ...; finančni in moralni problemi prijav na javne razpise).

Izobraževanju ranljivih skupin posvečajo župani posebno pozornost, posebej Romom, priseljencem, starejšim in mladim, ki zgodaj opustijo šolanje. Delo s temi skupinami zahteva dolgoročno in stabilno financiranje in kadrovsko stabilnost. Ministrstvu za izobraževanje v 15 letih ni uspelo sistemsko urediti financiranja programa PUM, čeprav je umeščen v sistem javnoveljavnih programov. Podobno velja tudi za izobraževanje Romov. Večletne uspešne programe morajo prekiniti, ker ni javnih razpisov, ali pa morajo sodelavci v programih po enem letu oditi, ker tako določa zakonodaja o javnih delih. V vseh primeri motivacija mladih ali Romov za izobraževanje ugasne (Mojca Čemas Stjepanovič, županja, Črnomoelj).

Župani so izpostavili tudi **vprišanje kakovosti** tako neformalnega IO kot za programe izpopolnjevanja in usposabljanja, ki so pogoj za opravljanje posameznih dejavnosti (Borut Sajovic, župan, Tržič, in Vida Čadonič Špelič, direktorica občinske uprave Novo mesto).

Župani predlagajo:

10. Najprej mora država dopolniti zakonodajo z določili o financiranju izobraževanja odraslih tako, da bo zagotovljeno stabilno financiranje programov, določenih v ReNPIO na prvem prednostnem področju.
11. Prednostno mora ministrstvo uzakoniti rešitve za financiranje javnih organizacij za izobraževanje odraslih. Ljudske univerze so edine javne organizacije v izobraževalnem sistemu, ki so samo projektno financirane, zato je delovanje nekaterih LU že ogroženo in jih na dolgi rok občine ne bodo uspele ohraniti brez sistemske podpore države.
12. Spremeniti je potrebno tudi sistem javnega naročanja tako, da cena ne bo odločilni kriterij in da bo vključena med kriterije tudi lokalna identiteta, kar je še posebej pomembno pri izobraževanju ranljivih skupin.
13. Ministrstvo mora urediti tudi financiranje nevladnih organizacij (NVO), katerih osnovna dejavnost je izobraževanje odraslih in delujejo v javnem interesu (npr. univerze za tretje življenjsko obdobje).
14. Za izobraževalno delo z ranljivimi skupinami mora država zagotoviti stabilnost financiranja in kadrovske stabilnosti, kar zahteva spremembo šolske zakonodaje in zakonskega urejanja javnih del. Župani tudi pričakujejo, da bo ACS uporabil vse strokovne vzvode za ureditev stabilnega financiranja programa PUM.
15. Tudi za neformalno IO je potrebno na državni ravni določiti kazalnike kakovosti, tako za izvajalce kot tudi za programe. Kazalnike je potrebno določiti tudi za programe izpopolnjevanja in usposabljanja, ki so pogoj za opravljanje posameznih dejavnosti.

3. VPRAŠANJE: KATERE KRATKOROČNE IN DOLGOROČNE CILJE RAZVOJA IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH V OBČINI STE ALI BI ŽELELI POSTAVITI?

Cilje smo razvrstili v štiri skupine:

1. **Kratkoročno** želijo župani pokrivati specifične izobraževalne potrebe v svojem okolju: izobraževanje ranljivih skupin odraslih – manj izobraženih, Romov, priseljencev, ljudi, ki se znajdejo v stiski; razvijati izobraževanje za medgeneracijsko sodelovanje, zagotavljati dostop do različnih izobraževalnih programov na obrobju urbanih središč, ki delujejo kot spalna naselja, sprejeti Letni program izobraževanja odraslih (LPIO), ustanoviti Center vseživljenjskega učenja, medpodjetniški izobraževalni center, LU, omogočiti razvijanje znanja, po katerem je povpraševanje na trgu dela, zagotoviti prostore za učenje odraslih. Poudarili so tudi potrebo po povezovanju izvajalcev (konzorcij).

»Kratkoročno pomeni najmanj 4 leta, 1 leto ne pomeni v IO nič, ker so učinki dolgoročne narave; dolgoročno pa 10 let in več.« (Tadej Beočanin, župan, Ajdovščina)

2. Ohranjanje obsega (vključenosti odraslih, financiranja) izobraževalne dejavnosti, ohranjanje obstoja LU, nadaljnja podpora vsem trem vidikom IO, nadaljnja podpora izobraževalnim dejavnostim društev in usmerjanje njihovega dela tudi k uresničevanju občinskih ciljev.
3. Vključevanje IO v razvojne dokumente občine in regije.
4. Dolgoročno načrtujejo aktivnosti za spreminjanje miselnosti, da je IO strošek, za povečanje ugleda IO, za povezovanje izobraževalnih zmogljivosti kot dejavnik kakovosti in boljše dostopnosti, podvojiti vključenost odraslih v izobraževanje, razvijanje izobraževanja odraslih na področju ekologije ter usmerjanje sredstev v izobraževanje za razvoj lokalnega okolja.

Predlogi:

16. Uresničevanje lokalnih ciljev, katerih rdeča niti je ohranjanje doseženega in okrepitev položaja in razvojnih možnosti IO, je odvisno od tega, kako hitro bo državi uspelo uveljaviti sistemske spremembe financiranja IO: sistemsko urejanje financiranja LU ter sistemsko in ne projektno financiranje javnoveljavnih programov za odrasle, stabilno financiranje NVO, katerih osnovna dejavnost je IO in delujejo v javnem interesu, in javnih organizacij, ki so temeljne nosilke IO v posameznih okoljih. To so izpostavili župani kot nujni pogoj za lastno ukrepanje na področju IO.
17. Staranje prebivalstva prinaša nove izobraževalne potrebe. Pri ustvarjanju okolja za povečevanje vključenosti odraslih bo nujno zagotavljati enake možnosti dostopa do izobraževanja vsem generacijam in pravičnost v izobraževalnem sistemu. To pomeni, da je potrebno vsem odraslim omogočiti, da si pridobijo štiriletno srednješolsko izobrazbo, po možnosti brezplačno, saj bi tako povečali dostopnost.
18. Za izobraževalne dejavnosti, namenjene ranljivim ciljnim skupinam (Romi, manj izobraženi, mladi, ki zgodaj opustijo šolanje) mora Ministrstvo za izobraževanje zagotoviti stabilnost financiranja in kadrovske stabilnosti. To zahteva spremembo šolske zakonodaje in zakonskega urejanja javnih del. Dosedanji način (sredstva in kadri le za eno ali dve leti, projektno financiranje) je povsem neprimeren.
19. Župani so izkoristili fokusne razprave tudi za to, da so opozorili na nujnost, da dobijo občine večje pristojnosti na področju določanja in uveljavljanja socialnih pravic.

4. VPRAŠANJE: KATERE ORGANIZACIJE SO ALI BI LAHKO NAJVEČ PRISPEVALE K URESNIČEVANJU CILJEV IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH V LOKALNEM OKOLJU IN KAKO BI OCENILI NJIHOVO DELOVANJE (od 1 do 4, najvišja ocena 4)?

Mnenja županov so odvisna od tega, katere izobraževalne organizacije izvajajo izobraževalne programe za odrasle v občini ali njeni bližini. Na prvo mesto so postavili nevladne organizacije (20 odgovorov), nato LU (17 odgovorov), šole (11 odgovorov), regionalne razvojne agencije (8 odgovorov) in drugo (4 odgovori). V občinah, kjer delujejo ljudske univerze (LU), so poudarili njihovo kakovost in pomen, opozorili pa so, da je zaradi neurejenega sistema financiranja v posameznih okoljih delovanje LU ogroženo. Tam kjer LU ni, so ključni in kakovostni izvajalci programov IO nevladne organizacije (društva upokojencev, univerze za tretje življenjsko obdobje), javni zavodi na ne-izobraževalnih področjih (Radeče) in regionalna razvojna agencija (Tolmin).

Med organizacijami so dali župani najvišje ocene NVO (oceno 4), ker pritegnejo odrasle v programe prostovoljno. Med NVO so župani, tudi v občinah z LU, izpostavili društva upokojencev kot primere dobrih praks. Visoko, a nižje so ocenili LU (ocena 4 ali 3), ker se ne povezujejo z drugimi organizacijami; slabše so se odrezale šole (ocene od 1 do 3), ker s svojimi programi ne prispevajo k večji zaposljivosti (kakovost poklicnega znanja, izobraževanje in usposabljanje za deficitarne poklice), kar seveda ni povsem krivda šol, ampak sistema. Kjer LU ni, uspešno in kakovostno delujejo razvojne agencije in drugi javni zavodi (Tolmin, Radeče).

Predlogi:

20. Župani predlagajo, da bi s primerno organiziranostjo (konzorcij izvajalcev, skupni programi) vpeljali sodelovanje med različnimi izobraževalnimi organizacijami in omogočili komplementarnost izobraževalne ponudbe.
21. Država bi morala postaviti regionalne strukture, ki bi zagotavljale povezovanje in komplementarni razvoj izobraževalne ponudbe.
22. NVO opravljajo nepogrešljivo vlogo pri razvijanju socialnega in kulturnega kapitala, njihova prednost je prav v tem, da se občani v izobraževanje vključujejo povsem prostovoljno. Vendar želijo župani zagotoviti dostop v lokalnem okolju tudi do programov formalnega izobraževanja, še zlasti za izobraževalno prikrajšane občane in do programov usposabljanja za dela, po katerih je v okolju veliko povpraševanja.

5. VPRAŠANJE: ALI BI BILI PRIPRAVLJENI SPREJETI OBČINSKI / MEDOBČINSKI LETNI PROGRAM IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH?

Zakon o izobraževanju odraslih v 24. členu določa, da občina **lahko** sprejme Letni program izobraževanja odraslih (v nadaljevanju LPIO).

»Če boste 212 županov vprašali, ne verjamem, da boste našli enega, ki bi rekel, da ne želi sprejeti LPIO. Pripravljen sem ga sprejeti, ampak nimam možnosti, ne morem dodati nove postavke, ker za jutri ne vem, kaj bo.« (Tomaž Režun, župan, Radeče).

Pripravljenost županov za sprejetje letnega programa izobraževanja odraslih (LPIO)

Z. št.	Da			Ne
	a) Sprejet/v pripravi	b) Pripravljenost	c) Pogojno	
1.	Jesenice, o, sprejet	Ajdovščina, o nato r	Črnomelj, r	Odranci
2.	Log-Dragomer, o, v proračunu 2016	Beltinci, o	Medvode, v sodelovanju	Krško
3.	MOL, o, sprejet	Lendava, o	Piran, r	Novo mesto
4.	Nova Gorica, medo, priprava	Maribor, pobuda županu	Postojna, r	Tolmin
5.	Ptuj, o, sprejet, objavljen v Ur.l.	Slovenj Gradec, pobuda	Radovljica, o, možno medo	Tržič

		županu		
6.	Trbovlje, v pripravi, o, kasneje r	Šentrupert, r	Radeče, r	

Legenda: o – občinski; medo – medobčinski; r – regionalni, subregionalni

a) Sprejet/v pripravi

V Novi Gorici so občinski sveti občin, ki so soustanoviteljice LU, že sprejeli sklep o oblikovanju medobčinskega LPIO, priprava še poteka, iščejo primere dobrih praks; v občini Log-Dragomer je v proračunu 2016 določena postavka LPIO, Trbovlje ga pripravlja, najprej bo občinski, kasneje regionalni.

b) Pripravljenost

Župan Ajdovščine je poudaril, da je smiselno sprejemanje LPIO za večletno obdobje in ne samo za tekoče proračunsko leto. Ker je to mogoče, bo najprej pripravil občinski LPIO, vanj bodo poleg LU vključene tudi druge izobraževalne organizacije s prioritetskimi programi. Smiselno in tudi uresničljivo pa je, da bi bilo kasneje vključenih vseh 6 sosednjih občin v Vipavski dolini.

Župan Beltincev daje prednost občinskemu LPIO (pokrivanje povsem občinskih potreb), poleg občinskega pa je smiselno tudi oblikovanje regijskega LPIO, v katerem bi določili skupne cilje.

Podžupan Lendave je pripravljen sprejeti občinski LPIO. Zdaj neformalno pripravi LPIO ljudska univerza Lendava. Če bi kakšna občina v regiji LPIO sprejela, bi to lahko bila tema za posvet županov v Prekmurju in bi morda služilo kot podlaga za sodelovanje in pripravo medobčinskega LPIO.

Podžupanja MO Maribor bo predlagala županu, da sprejmejo LPIO in tako zagotovijo pregled o vsem, kar se v mestu dogaja na področju izobraževanja odraslih v enem dokumentu. **Tudi pri županu Slovenj Gradca** bo njegova predstavnica preverila pripravljenost na sprejetje LPIO. Osebnost pa ocenjuje, da bi MO Slovenj Gradec lahko pripravila občinski LPIO, ker ima dejavnost IO dobro razvito.

Župan Šentruperta podpira samo sprejetje medobčinskega LPIO (občine Mirna, Trebnje, Trebelno, skupno 12.000 prebivalcev), ker prakso povezovanja uveljavljajo tudi na drugih področjih.

c) Pogojno

Županja Črnomlja glede na trenutne okoliščine sprejetja občinskega ali medobčinskega LPIO ne načrtuje, ohranili bodo prakso sprejemanja programa ZIK Črnomelj, ki pokriva Belo Krajino. Če se bodo okoliščine spremenile (sistemsko financiranje LU, urejeno soustanoviteljstvo ZIK Črnomelj), potem bi lahko načrtovali tudi sprejem medobčinskega LPIO.

V Medvodah bi dali prednost povezovanju s tistimi občinami, ki že imajo LPIO, in bi se lahko priključili s svojim deležem ter dobili dostop do že vpeljanih programov. To bi bilo kratkoročno najbolj izvedljivo.

V Piranu bi bil sprejem LPIO sprejemljiv, če bi lahko z njim zagotovili stabilno sofinanciranje izobraževalne dejavnosti Farosa. Poleg tega pa bi bilo smiselno pripraviti LPIO za občine, soustanoviteljice LU Koper. Zelo pomembna je priprava in sprejem medobčinskega LPIO bi bil učni proces za vse sodelujoče.

V **Postojni** ocenjujejo, da je priprava LPIO smiselna predvsem na regionalni ravni, saj je le tako mogoče zagotoviti širšo in bolj konkretno umeščenost glede na ReNPIO.

Župan Radovljice ocenjuje, da v občinskem svetu Radovljice ne bi bil problem sprejeti občinskega LPIO ali medobčinskega z občinami, s katerimi že dobro sodelujejo na področju izobraževanja odraslih, težje uresničljivo bi bilo na regijski ravni (18 občin). Vendar bi bilo potrebno najprej urediti izpolnjevanje ustanoviteljskih obveznosti vseh občin do LU Radovljica. Prednost medobčinskega LPIO bi bila v tem, da bi občinski sveti vseh sodelujočih občin prevzeli tudi finančne obveznosti za uresničevanje medobčinskega LPIO.

Sprejemanje LPIO bi bilo po **mnenju župana Radeč** mogoče, če bi bilo financiranje občin in tudi financiranje IO stabilno in sistemsko urejeno. Bolj realno bi bilo sodelovanje med občinami, zato bo predlagal Razvojni agenciji Posavje, da bi prevzela nalogo priprave LPIO za vseh 6 občin, kar bi omogočilo širjenje izobraževalne ponudbe, večjo kakovost in tudi zagotavljanja virov financiranja.

d) Svoj NE za sprejemanje LPIO so župani utemeljili takole:

V **Odrancih** lahko občina zagotavlja občanom priložnosti za izobraževanje brez LPIO, z njim ne bi rešili ključnih problemov v občini, nemotiviranosti za vključevanja v izobraževanje. Slovenija je že tako preveč normirana družba, kup zakonov, pravilnikov, odlokov, normativov, ki jih ni mogoče zares upoštevati.

Bogat program LU Tržič zadostuje kot program IO v občini (Tržič).

Sprejetje LPIO ne bi bila dobra rešitev za področje izobraževanja odraslih **niti za LU Krško**. Če bi sprejeli občinski LPIO, bi dali na skupni imenovalec vse izobraževalne programe in dejavnosti v občini. Ob tem bi se takoj pojavila vprašanja, zakaj toliko podobnih programov v različnih organizacijah, in predlogi po ukinjanju ali združevanju zavodov v en sam zavod (**Krško**). **Posoški razvojni center (PRC)** pokriva območje treh občin ustanoviteljic. V letnem programu PRC je IO med njimi usklajeno, v občinskih proračunih pa so postavke z okvirnimi vsebinami, dogovorjenimi s PRC (**Tolmin**).

V **Novem mestu** bodo ohranili dobro prakso sprejemanja letnega programa RIC, glede na velikost občine pa tudi ni potrebe, da bi se medobčinsko povezovali.

Predlogi:

23. Ministrstvo naj oblikuje spodbude za občine, ki sprejemajo občinske ali medobčinske LPIO, s katerimi prispevajo tudi k uresničevanju nacionalnih ciljev IO.
24. Z ugotovitvami projekta seznanimo župane prekmurskih občin in jim na enem izmed njihovih posvetov predstavimo primer dobre prakse priprave in sprejetja LPIO.
25. Primer dobre prakse LPIO posredujemo tudi v občine Slovenj Gradec, Piran, Nova Gorica.
26. Sedanja zakonska diktacija, ki ne zavezuje občin, ampak ji prepušča odločitev o sprejetju LPIO, je dobra. Dana je bila pobuda, da bi se LPIO sprejemal za več let in da bi vključeval vse organizacije in programe v lokalnem okolju, ne samo LU.

6. VPRAŠANJE: ALI STE PRIPRAVLJENI VPELJATI NOVE OBLIKE ORGANIZIRANOSTI ZA PODROČJE IO ?

- a) Medobčinski (regionalni) svet za razvoj IO
- b) Lokalni odbor za IO ali
- c) Drugo (npr. posvetovalno telo župana za razvoj IO)

Izobraževanje odraslih je v vseh sodelujočih občinah (izjema so Beltinci, kjer imajo poleg odbora za negospodarstvo in javne službe družbenih dejavnosti tudi odbor medgeneracijskega sodelovanja in vseživljenjskega učenja) umeščeno v odbore, ki pokrivajo družbene oz. negospodarske dejavnosti, vendar tematike IO praviloma ne obravnavajo.

Na vprašanje, ali bi bili pripravljeni vpeljati katero od predlaganih oblik, so navedli **načelne negativne vidike** (politično kadrovanje v odbore, kadrovske omejitve, dodatne obremenitve občinske uprave; ne zavezujoče pristojnosti odbora in viri za njegovo delovanje) in **pozitivne vidike** (povezovanje preko občinskih meja ali izvajalcev v lokalnem okolju bi omogočilo prihranke ali pa za isti denar več narejenega; boljše možnosti pridobivanja projektov, večja kakovost ...).

Večina županov (10 od 23) je proti ustanavljanju novih odborov ali posvetovalnih teles, saj obstoječa zadostujejo (Tolmin, Krško, Ljubljana, Ptuj, Radovljica, Novo mesto, Postojna, Radeče, Tržič). Po mnenju župana Odrancev pa je bolj smiselno vire vložiti v povečanje motivacije odraslih za izobraževanje.

»Ustanavljanje novih teles (in sprejemanje LPIO) je upravičeno šele tedaj, ko je področje IO napolnjeno z vsebino in dobrimi projekti.« (Nejc Smole, župan, Medvode).

Pod določenimi pogoji podpirajo **ustanovitev regionalnih odborov za IO** v Medvodah, Trbovljah, Črnomlju in Piranu. So pa župani predlagali **posvetovalno telo župana** na občinski ravni (Lendava, Log-Dragomer, Slovenj Gradec, Maribor). V Ajdovščini bo župan še letos ustanovil **svet za izobraževanje** – mladine in odraslih). Pogojno bi ustanovili **posvetovalno telo** na (sub) **regionalni ravni** (Črnomelj, Nova Gorica in Šentrupert).

Predlogi:

- 27. Najprej bi bilo potrebno izkoristiti odbore za razvoj človeških virov pri regijskih svetih in v njih uveljaviti bolj usklajeno obravnavo vseh vidikov izobraževanja odraslih za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala, za zviševanje izobrazbene ravni in večjo zaposljivost.
- 28. Pobuda o regionalni svetih/odborih za izobraževanje odraslih je vredna premisleka, ko se bodo ustanovljale regije in bodo na voljo tudi finančna sredstva. Čas bo pokazal, da takšno usmerjevalno telo na ravni regij potrebujemo.
- 29. Prvi, najbolj realen korak k novim organizacijskim oblikam je strokovno posvetovalno telo župana, najprej na občinski in kasneje na medobčinski ravni. Tako bi odpravili eno izmed pomanjkljivosti, na katero so opozorili župani v fokusnih razpravah – premalo sodelovanja med različnimi izvajalci izobraževalnih programov za odrasle. Učinkovitost dela posvetovalnega telesa pa je odvisna od pripravljenosti zaposlenih v občinskih upravah za dodatno delo.
- 30. Župani so predlagali, da se na nacionalni ravni ustanovi telo (odbor), ki bi skrbel za sodelovanje različnih izvajalcev izobraževalnih dejavnosti za odrasle, enakomeren razvoj javne mreže LU,

mreže NVO, specializiranih za IO in drugih izvajalcev, nosilcev IO v občinah. S tem bi tudi omogočili izkoriščenost, povezovanje in večjo kakovost.

7. VPRAŠANJE: ALI BI POTREBOVALI STROKOVNO PODPORO IN ZA KAJ?

- a) Za spodbujanje razvoja IO in sprejem občinskega letnega programa izobraževanja odraslih
- b) Za delo občinskega/medobčinskega odbora za IO
- c) Ni potrebe, imamo lastne strokovnjake

Vsaka strokovna pomoč je dobrodošla pri spodbujanju razvoja IO in pripravi letnih programov izobraževanja odraslih. Pri tem pričakujejo župani podporo Andragoškega centra Slovenije in Centra za poklicno izobraževanje.

Pri ustanavljanju in delovanju novih teles za IO bi se župani prav tako obrnili na lastne zmogljivosti (LU, odbori za razvoj človeških virov), po potrebi bi poiskali tudi zunanjo pomoč (Šentrupert, Maribor, Ptuj). Pomembno se jim zdi sodelovanje vseh partnerjev (Jesenice, Postojna).

V večjih občinah, kjer delujejo močne LU ali druge organizacije in razvejana mreža visokošolskih in raziskovalnih ustanov, pomoči ne potrebujejo (Ljubljana, Tolmin, Ajdovščina, Lendava, Radovljica, Novo mesto).

8. SKLEPNE MISLI

»Tema je zanimiva, dobro je, ker ste se je lotili od spodaj navzgor. Vendar smo probleme samo identificirali.« (Borut Sajovic, župan, Tržič)

Župani so poudarili pomen razprave, kot so bile fokusne razprave, in to iz dveh vidikov:

- kot zelo dobro priložnost za izmenjavo mnenj, primerov slabih in dobrih praks in pri navezovanju stikov; menijo, da je tega premalo, zato bi morali podobna srečanja organizirati večkrat;
- pomembna pa je tudi sama priprava županov na sodelovanje v fokusnih razpravah, ker so si vzeli čas za pogovor s svojimi strokovnjaki in izvajalci izobraževanja odraslih ter tako dobili vpogled v prednosti in slabosti na področju IO v svojem okolju.

Najbolj pomembna podpora za razvoj IO pa je sistemska ureditev financiranja izobraževanje odraslih.

9. KAKO NAPREJ ?

Predlogi:

31. Obravnava projekta na nacionalnem posvetu, v vseh skupnostih slovenskih občin in v Državnem svetu.
32. Ustanovitev info-točke, kamor bi lahko naslavljali svoja vprašanja in pobude.
33. Izmenjava primerov dobrih praks (npr. portal).

Kako so in kako bodo župani krepili položaj IO v svojem okolju:

Župani, ki so sodelovali v fokusnih razpravah, so in bodo krepili položaj IO v svojih okoljih tako, da:

1. skrbijo za to, da bodo v strategije razvoja občine vključeni tudi cilji izobraževanja odraslih, vključno z izobraževalnimi programi in dejavnostmi, pomembnimi za uresničevanje ekonomskih in družbenih ciljev strategij. V nekaterih lokalnih okoljih to že poteka tako, da sodelujejo tudi organizacije za izobraževane odraslih (Ptuj, Novo mesto);
2. skrbijo za to, da bodo vse tri dimenzije izobraževanja odraslih – izobraževanje za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala, za zviševanje izobrazbene ravni in za večjo zaposljivost, uravnoteženo vključene v regionalne razvojne programe;
3. sistematično podpirajo različne aktivnosti za povečevanje prepoznavnosti in ugleda izobraževanja odraslih: osebna prisotnost na izobraževalnih dogodkih, promocija v občinskih glasilih, objave na občinski spletni strani ...;
4. zagotavljajo pogoje, tudi finančne, za ohranjanje in razvoj organizacij, javnih in nevladnih, ki izvajajo izobraževalne programe za razvijanje socialnega in kulturnega kapitala ljudi;
5. spodbujajo in omogočajo povezovanja (konzorcij izvajalcev, skupni programi), vpeljejo sistematično sodelovanje med različnimi izobraževalnimi organizacijami in omogočajo komplementarnost izobraževalne ponudbe ter skupno oblikovanje usmeritev razvoja vseh delov sistema izobraževanja;
6. zagotavljajo izpolnjevanje ustanoviteljske obveznosti do LU, ne glede na to, kje imajo LU sedež;
7. sodelujejo in povezujejo izobraževalne organizacije pri določanju kratkoročnih in dolgoročnih ciljev IO v svojem okolju;
8. zavedajo se problemov z motiviranjem ranljivih skupin občanov za vključevanje v izobraževanje. Urejanje teh problemov sprejemajo kot svoje temeljno poslanstvo, pri katerem potrebujejo pomoč od LU na področju neformalnega izobraževanja, od šol pri spodbujanju formalnega izobraževanja, od drugih javnih in NVO z razvejano izobraževalno dejavnostjo za odrasle in od države pri zagotavljanju stabilnih virov (finance, kadri).

Sporočilo študentke andragogike:

Toplo pozdravljam, da tako pomembni ljudje, ki sprejemate odločitve za nas državljane

- priznavate, da izobraževanje in učenje poteka v različnih oblikah, ne samo v institucijah;
- se zavedate, da IO nima samo ekonomskih učinkov, ampak seže na čisto vsa področja življenja in je ključno za blaginjo posameznikov, občine in družbe.

Upam, da boste še naprej sledili svojim vizijam, da se bomo srečevali še v prihodnje in da bomo skupaj delali za dobro, seveda nas občanov in tudi izobraževanja odraslih!